

**Програма
соціально-економічного і культурного розвитку
Закарпатської області на 2019 – 2020 роки**

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Аналіз економічного і соціального розвитку області у 2018 році

РОЗДІЛ 2. Проблемні питання соціально-економічного розвитку області та пріоритетні напрями їх вирішення у 2019 – 2020 роках

РОЗДІЛ 3. Перспективні напрями регіонального розвитку згідно з Планом заходів з реалізації Регіональної стратегії розвитку області у 2019 – 2020 роках

Додатки

Додаток 1. Основні показники соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2019 – 2020 роки

Додаток 2. Перелік найважливіших інвестиційних проектів, що реалізовуватимуться в області у 2019 році за рахунок бюджетів усіх рівнів

Додаток 3. Перелік регіональних цільових програм, які передбачається реалізувати у 2019 - 2020 роках

Додаток 4. Основні показники розвитку підприємств, що належать до майна комунальної власності, на 2019 рік

ВСТУП

Програма соціально-економічного і культурного розвитку Закарпатської області на 2019 – 2020 роки (далі – Програма) розроблена департаментом економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації спільно з галузевими департаментами, управліннями, відділами облдержадміністрації, райдержадміністраціями, міськвиконкомом та об'єднаними територіальними громадами, територіальними структурними підрозділами центральних органів виконавчої влади.

Метою розроблення Програми є розробка зведеного документу, діяльність за яким спрямована на створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіону шляхом забезпечення соціальної та економічної єдності, підвищення рівня конкурентоспроможності, активізації економічної діяльності, зростання добробуту населення. Зокрема, Програма спрямована на активізацію економічного розвитку усіх галузей господарського комплексу області, збільшення їх інвестиційної та інноваційної складової, нарощування обсягів промислового та сільськогосподарського виробництва, подальший розвиток малого та середнього бізнесу, забезпечення фінансового оздоровлення реального сектору економіки та подальших трансформацій в усіх сферах суспільного життя.

В основу проекту Програми покладено ключові **положення**, визначені Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, Регіональною стратегією розвитку Закарпатської області на період до 2020 року та Планом заходів із реалізації у 2018-2020 роках Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період до 2020 року.

Законодавчою базою для розробки Програми є: Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» (зі змінами), від 11 липня 2018 року № 546 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2019-2021 роки», від 12 вересня 2018 року № 733 «Деякі питання реалізації у 2018 – 2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року».

Реалізацію заходів Програми та досягнення запланованих показників передбачається здійснювати шляхом виконання регіональних цільових програм (додаток 3).

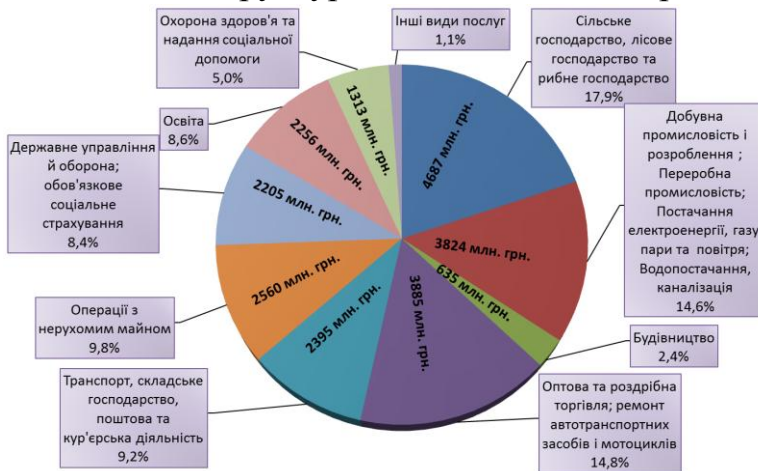
Фінансування заходів обласних цільових програм здійснюватиметься з урахуванням реальних можливостей державного, обласного та інших місцевих бюджетів, а також залучених фінансових ресурсів підприємств та інвесторів, коштів міжнародної технічної допомоги.

Координацію реалізації Програми здійснює обласна державна адміністрація, її структурні підрозділи спільно з територіальними структурними підрозділами центральних органів виконавчої влади. Завдання і заходи Програми реалізовуватимуться шляхом тісної взаємодії органів влади, у співпраці з суб'єктами господарювання, організаціями, установами та громадськістю.

РОЗДІЛ 1. Аналіз економічного і соціального розвитку області у 2018 році

Валова додана вартість

У структурі валової доданої вартості області за останній період практично

рівні частки займає сільське, лісове та рибне господарство, промисловість та торгівля. Водночас економічними перспективами області можуть стати торгівля, екологічний туризм, логістика, розвиток інфраструктури, будівництво, операції з нерухомим майном, освіта та ІТ – технології.

Рис.1 Структура валової доданої вартості Закарпатської області

Інвестиційна діяльність

За період з 1994 року по I півріччя 2018 року в економіку області вкладено 337,3 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), у розрахунку на одну особу – 268,7 дол. США. У I півріччі поточного року продовжується прослідковуватися позитивна динаміка у залученні іноземних капіталовкладень – 18,8 млн. дол. США, що у 1,3 рази більше аналогічного періоду минулого року.

Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій надійшли з Нідерландів, Німеччини, Польщі, Японії, Австрії, США, Угорщини, Італії, Чехії.

Зовнішньоторгівельний оборот у зовнішній торгівлі товарами склав 1627,6 млн. дол. США: експорт збільшився на 28,1 відс., імпорт – на 23,8 відс. Позитивне сальдо склало 74,2 млн. дол. США. У зовнішній торгівлі послугами спостерігається спад імпорتنих операцій на 7,5 відс.

Структура залучення іноземних інвестицій за видами економічної діяльності на 01.07.2018 року

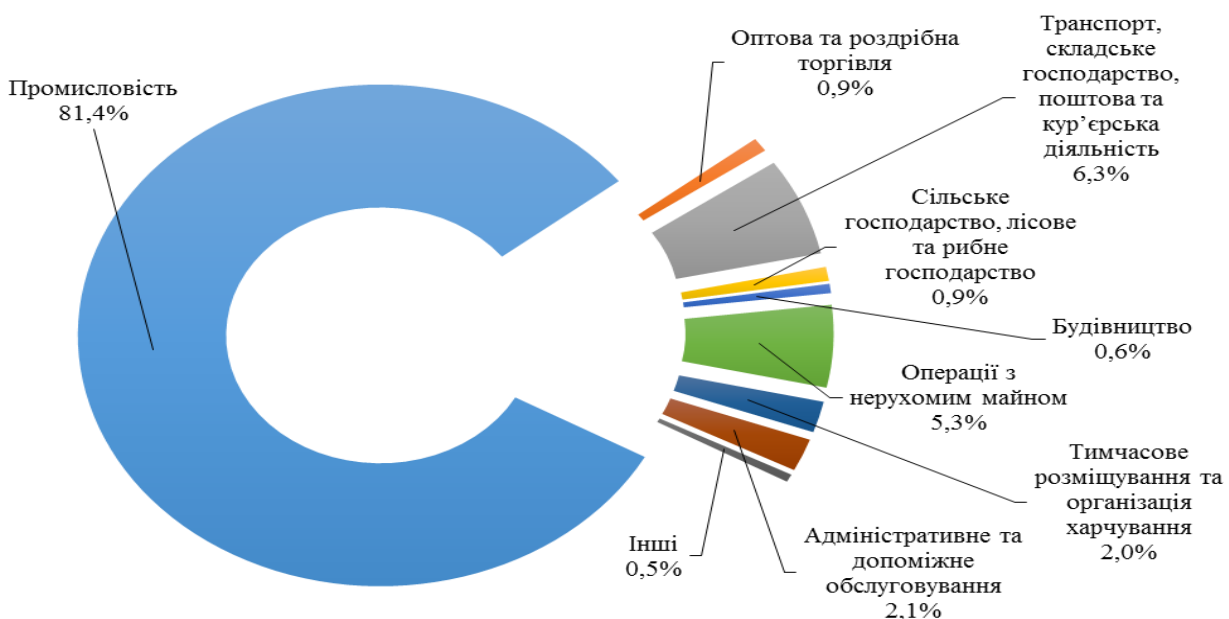

Рис. 2 Залучення іноземних інвестицій

У I півріччі 2018 року промисловими підприємствами з іноземними інвестиціями реалізовано промислової продукції на суму 7,8 млрд. грн., що становить майже 67,0 відс. загального обсягу реалізованої продукції області (11,7 млрд. грн.).

Впродовж 2018 року здійснювались заходи для підвищення інвестиційного іміджу, сприяння залученню інвестицій та розвитку зовнішньої торгівлі, зокрема видано Інвестиційний паспорт Закарпатської області та Каталог експортного потенціалу підприємств Закарпатської області, оновлено анкети інвестиційних пропозиції для включення до Каталогу інвестиційних пропозицій Закарпатської області, підготовлено англомовні тізери найбільших інвестиційних проектів та інформаційний тізер Закарпатської області для Офісу із залучення та підтримки інвестицій UkraineInvest.

Промисловість

Індекс промислової продукції за 9 місяців 2018 року у порівнянні із відповідним періодом минулого року склав 104,8 відс. (по Україні 101,8 відс.), що відповідає 4 місцю серед регіонів України.

У січні – серпні 2018 року реалізовано промислової продукції на 15,3 млрд. грн., що на 16,9 відс. більше, ніж у аналогічному періоді минулого року. Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу становив 1,2 тис. гривень.

У переробній промисловості індекс промислового виробництва склав 106,0 відсотка. Однак, у добувній промисловості і розробленні кар'єрів через скорочення видобутку природного газу обсяг промислової продукції зменшено на 16,6 відсотка. Діяльність галузі залежить від кон'юнктури ринку.

Позитивну динаміку зростання випуску продукції забезпечено у виробництві: гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (100,7 відс.); машинобудуванні, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (113,8 відс.). Ріст обсягів реалізації продукції переробної промисловості відбувся за рахунок освоєння виробництва продукції з високим ступенем доданої вартості.

Розвиток малого і середнього підприємництва

В області налічується 56335 суб'єктів господарювання малого і середнього підприємництва, у тому числі 5543 малих підприємств, 243 – середніх та 50549 фізичних осіб-підприємців. Частка підприємств малого підприємництва у загальній кількості суб'єктів господарювання області складає 99,5 відсотка.

З метою сприяння розвитку підприємництва в регіоні в рамках Програми розвитку малого і середнього підприємництва області на 2017 – 2018 роки запроваджено механізм часткового відшкодування відсоткових ставок суб'єктам підприємництва за кредитами, залученими для реалізації інвестиційних проектів.

Також, в області створено Центр підтримки підприємництва, основним завданням якого є надання безкоштовної інформаційно-консультативної підтримки суб'єктам малого та середнього бізнесу та особам, які мають на меті започаткувати власну справу, щодо правил та умов ведення господарської діяльності, можливостей виходу на нові ринки, участі у проектах та програмах

міжнародно-технічної допомоги. Діяльність Центру направлена на інформаційну підтримку, забезпечення бізнес-консультування суб'єктів малого підприємництва, підприємців-початківців та всіх бажаючих відкрити власну справу, підвищення їх фінансової грамотності та професійних навичок ведення бізнесу.

Очікувані результати діяльності Центру: розвиток молодіжного підприємництва та активізація залучення окремих верств населення до підприємницької діяльності як інструмент вирішення проблем їх зайнятості; створення умов для координації співпраці місцевих суб'єктів підприємницької діяльності з навколобізнесовим середовищем та державними органами; сприяння залученню міжнародної технічної допомоги, коштів міжнародних фінансових організацій, спрямованих на підтримку та розвиток підприємництва; організація, за потреби, навчання для розпорядників бюджетних коштів та суб'єктів підприємницької діяльності області щодо здійснення закупівель товарів, робіт і послуг із залученням координаторів ProZorro, експертів акредитованих електронних майданчиків.

Агропромисловий комплекс

Агропромисловий комплекс області, який створює п'яту частину валової доданої вартості в економіці регіону, у 2018 році демонструє позитивні тенденції. За 9 місяців 2018 року індекс сільськогосподарського виробництва склав 102,2 відс., в тому числі в сільськогосподарських підприємствах – 114,4 відс., господарствах населення – 101,7 відсотка.

Сільськогосподарським виробництвом у регіоні займається 1029 сільськогосподарських підприємств, з яких 68 – великі товаровиробники. Характерною особливістю є те, що на господарства населення припадає 88,7 відс. сільськогосподарських угідь, ними виробляється 94,9 відс. валової продукції сільського господарства.

Незважаючи на те, що регіон є малоземельним, та враховуючи незначне збільшення посівної площі сільськогосподарських культур у всіх категоріях господарств (100,2 відс. до минулого року), індекс продукції рослинництва за 9 місяців 2018 року склав 104,3 відсотка.

У галузі тваринництва за аналогічний період спостерігається спад виробництва продукції господарствами усіх категорій на 0,5 відс. за рахунок зменшення в його структурі виробництва м'яса та вовни.

Всіма категоріями господарств станом на 1 жовтня 2018 року утримувалося 143,2 тис. голів великої рогатої худоби (101,2 відс. до аналогічного періоду минулого року), у тому числі 91,8 тис. голів корів (101,6 відс.), 358,4 тис. голів свиней (106,2 відс.), 203,1 тис. голів овець та кіз (99,5 відс.), 4847,9 тис. голів птиці (98,2 відс.).

Проекти регіонального розвитку

У 2018 році з державного бюджету області розподілено понад 365 млн. грн. для реалізації 129 проектів регіонального розвитку (кошти державного фонду регіонального розвитку, субвенцій на соціально-економічний розвиток окремих територій та на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад). Фінансування інвестиційних проектів за основними галузями:

- 202,7 млн. грн. – розвиток дорожньої інфраструктури;
- 37 млн. грн. – реалізація інвестиційних проектів у галузі освіти;
- 31,7 млн. грн. – впровадження інвестиційних проектів галузі культури;
- 17,5 млн. грн. – розвиток сфери охорони здоров'я.

З метою наочного відображення стану фінансування інвестиційних проектів регіонального розвитку області розроблено інтерактивну карту реалізації пріоритетних інвестиційних проектів у 2018 році, завдяки якій відслідковується обсяг освоєних коштів державного фонду регіонального розвитку, місцевих бюджетів та секторальної бюджетної підтримки.

Дорожнє господарство

Протяжність мережі автомобільних доріг загального користування області становить 3347,8 км, у тому числі: державного значення – 921,2 км., місцевого (районні та обласні) – 2423,8 кілометрів. Доріг із твердим покриттям в області налічується 3338,0 км або 99,7 відс. від протяжності доріг загального користування області.

На розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування державного значення у 2018 році службі автомобільних доріг у Закарпатській області виділено з державного бюджету 544,4 млн. гривень. За 9 місяців 2018 року виконано робіт в обсязі 508,5 млн. грн. (93,4 відс. профінансованих коштів). В рамках митного експерименту (спрямування частини коштів від перевиконання доходів митниці) виконано ремонтні роботи автомобільних доріг державного значення в обсязі 165,3 млн. грн. (із передбачених на ці цілі 165,8 млн. грн.). Із отриманих коштів субвенції з державного дорожнього фонду у сумі 171,9 млн. грн. з яких використано 42 відс. (71,6 млн. грн.).

Відновлення роботи аеропорту

Впродовж 9 місяців 2018 року з аеропорту „Ужгород” відправлено 146 повітряних суден (137,7 відс. до відповідного періоду 2017 року), що виконували чартерні рейси, з яких переважно повітряні судна авіації загального призначення (малотонажні). За звітний період відправлено 200 пасажирів (133,3 відс. до відповідного періоду 2017 року).

1. На сьогодні проходить процедура сертифікації Державного підприємства обслуговування повітряного руху України Європейським агентством з безпеки польотів (EASA). Також, департаментом інфраструктури, розвитку і утримання мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення та житлово-комунального господарства облдержадміністрації розробляється проект стратегічного розвитку комунального підприємства „Міжнародний аеропорт „Ужгород”.

Енергозабезпечення та відновлювальна енергетика

Найбільшим споживачем природного газу в області є населення, питома вага споживання яким складає 83,6 відсотка. Частка споживання газу промисловістю становить 6,1 відс., бюджетними установами – 4,8 відс.,

теплопостачальними підприємствами – 0,4 відс. від загального обсягу його реалізації (299,7 млн.куб.м. за 9 місяців 2018 року).

Динаміка споживання природного газу у 2018 році свідчить, що порівняно з аналогічним періодом минулого року обсяг споживання зменшився на 30,8 млн. куб. м. або на 9,3 відсотка.

Порівняно з відповідним періодом минулого року різких змін у динаміці споживання електроенергії не відбулося. Бюджетними установами та населенням зменшено споживання електроенергії, відповідно на 7,2 та 0,5 відсотка.

Специфіка регіону дозволяє застосовувати досить широкий спектр видів альтернативного опалення, адже мінерально-сировинна база області на 3,5 відсотка складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (родовища газу, бурого вугілля, термальних вод).

Закарпатська область має великий потенціал в сфері отримання енергії з відновлювальних джерел. З метою збільшення власного виробництва електроенергії та розвитку відновлювальних джерел енергії в області введено в експлуатацію 6 сонячних електростанцій загальною потужністю 50,351 МВт. Обсяг власного виробництва електроенергії зазначеними сонячними електростанціями за 9 місяців 2018 року склав 47,840 млн. кВт.год. та зріс наполовину за рахунок збільшення потужностей „СЕС Добронь”.

Туристично-рекреаційна сфера

Основними напрямками розвитку туристичної галузі області є бальнеологічний, гірськолижний, сільський, пішохідний туризм. В регіоні нараховується 511 оздоровчих, рекреаційних та туристичних закладів. Крім цього, послуги з розміщення, харчування та організації дозвілля готові надавати понад 460 сільських садиб, власники яких об'єднуються у спілки та асоціації, що дає можливість більш активно розвивати сільський туризм. З метою якісного інформування туристів та гостей щодо наявних туристичних можливостей, на території області функціонує 24 туристично-інформаційні центри.

Впродовж 2018 року продовжувалась робота з покращення туристичної інфраструктури області: промарковано 4 туристичні маршрути на території Ужанського національного природного парку загальною протяжністю 18,3 км та частину Закарпатського Туристичного Шляху на території Міжгірського, Тячівського та Рахівського районів протяжністю 80,0 км. У рамках реалізації пілотного проекту з розвитку сільського туризму Хустського району за рахунок обласної програми розвитку туризму та курортів виготовлено та передано райдержадміністрації 32 розпізнавальні знаки туристичної інформації (літери «І»), для центрів туристичної інформації, розміщених в сільських бібліотеках Хустщини.

З метою збереження місцевих туристичних ресурсів, у тому числі унікальних бальнеологічних, наявність яких підтвердили фахові інституції та установи, що проводили дослідження якості мінеральних вод у с. Шаян Хустського району та с. Поляна Свалявського району, в 2018 році управлінням туризму та курортів департаменту розпочато обговорення питання щодо підготовки клопотання про оголошення зазначених природних територій

Закарпаття курортними. У 2019 році передбачається розпочати процедуру підготовки клопотання про оголошення зазначених природних територій курортними.

Підтримка інститутів громадянського суспільства

В рамках Програми розвитку туризму та курортів у Закарпатській області на 2016-2020 роки в області оголошено конкурс з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства у сфері туризму та курортів, для реалізації яких надається фінансова підтримка за рахунок коштів обласного бюджету у 2019 році.

Участь у конкурсі беруть наступні інститути громадянського суспільства:

1. Громадська організація «Купіль» (Виноградівський р-н)
Назва проекту: Популяризація туристичних можливостей с. Новоселиця Виноградівського р-ну через виготовлення інформаційного і презентаційного матеріалу та проведення фестивалю «Волоські страви»
2. Громадська організація «Тур'я-Реметівська мрія» (Перечинський р-н)
Назва проекту: Розробка концепції туристичних маршрутів с. Тур'я Ремета
3. Громадська організація «Калган А»
Назва проекту: Фестиваль середньовічної культури «Срібний Татош».

Природоохоронні заходи

В частині розвитку природно-заповідної справи та екологічної мережі вживалися заходи для збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу, створення нових та розширення існуючих об'єктів природно-заповідного фонду, а саме: розглянуто матеріали на отримання дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, встановлено ліміти спеціального використання природних рослинних ресурсів місцевого значення у 2018 році, видано 51 дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря (рішення про зупинення дії дозволів або їх анулювання не приймалися).

По державному моніторингу довкілля у частині контролю якості поверхневих вод за радіологічними та гідрохімічними показниками по Закарпатській області виконано 4659 вимірювань (при плані 4527). За більшістю показників загально-санітарного аналізу і специфічних показників якість води відповідає Санітарним правилам і Нормам (Сан-ПіН 4630-88). В басейні р. Тиси надзвичайних забруднень транскордонного характеру не зафіксовано.

В частині розвитку природно-заповідної справи в Україні Закарпатська область посідає одне з провідних місць.

Фактична площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду до загальної площі області становить 14,15 відсотків. На початок 2018 року в області взято на облік 468 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 180,5 тис. га, з них загальнодержавного значення – 34 об'єкти, загальною площею 155,5 тис. га, місцевого значення – 434 об'єкти, загальною площею 24,9 тис. га.

Доходи населення і соціальний захист

У 2018 році спостерігалась стійка тенденція до збільшення середньомісячної заробітної плати штатних працівників, зайнятих в галузях економіки: середньомісячна заробітна плата найманих працівників збільшилася з 6799 грн. у січні 2018 року до 8406 грн. у жовтні 2018 року (на 23,6 відс.) та перевищила рівень законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати (3723 грн.) у 2,3 рази. Темп росту середньомісячної заробітної плати в області до початку року склав 123,6 відсотків.

Проблемним питанням залишається заборгованість із виплати заробітної плати працівникам підприємств державної форми власності та бюджетної сфери. За станом на 1 жовтня 2018 року загальний обсяг боргу працівникам галузей економіки області становив 7,18 млн. грн., а борг економічно активних підприємств - 6,61 млн. грн. або 92,1 відс. загальнообласного боргу.

Впродовж року в області здійснювалися заходи щодо вдосконалення соціально-трудових відносин та поглиблення соціального діалогу. Станом на 1 вересня 2018 року на підприємствах, організаціях та установах області укладено понад 4,2 тис. колективних договорів, що на 1,0 відс. вище показника минулорічного періоду. Із загальної кількості суб'єктів господарювання, включених до державного статистичного обліку, колективними договорами охоплено 86,9 відс. облікової чисельності штатних працівників, що вище середньодержавного показника (75,6 відс.).

Соціальний сектор

Підтримка сім'ї, дітей та молоді. За станом на 1 жовтня 2018 року в області проживає 2132 дитини-сироти та дитини, позбавлені батьківського піклування. Впродовж 2018 року кількість дітей зазначеної категорії зменшилась на 84 особи. Більшість дітей охоплено сімейними формами виховання, з них: перебуває під опікою/піклуванням та проживає у сім'ях громадян 1454 дитини, знаходиться на вихованні у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях 381 дитина. У дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, які переїхали з Донецької та Луганської областей виховуються 9 дітей. Відсоток охоплення сімейними формами виховання становить 86,1 відс. або 1835 дітей. З початку року цей показник збільшився на 1,1 відс.

Впродовж поточного року в області усиновлено 64 дитини, у тому числі 48 громадянами України та 16 іноземними громадянами.

На 2018 рік області передбачено субвенцію з державного бюджету на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, осіб з їх числа в обсязі 20,7 млн. гривень.

Кошти розподілено на придбання у приватну власність 16 приміщень для 21 дитини-сироти та осіб з їх числа, два приміщення для створення дитячих будинків сімейного типу, на виготовлення проектно-кошторисної документації для будівництва дитячого будинку сімейного типу на загальну суму 11,9 млн. гривень.

Забезпечення житлом учасників АТО. У 2018 році для трьох сімей, що проживають в області (двох сімей загиблих та однієї особи з інвалідністю

II групи) з державного бюджету профінансовано субвенцію в обсязі 2,3 млн. грн., з яких закуплено житло для двох сімей загиблих на суму 1,8 млн. гривень.

Забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції. У 2018 році з профінансованих області коштів державного бюджету на ці цілі в обсязі 2,2 млн. грн. використано 1,3 млн. грн. на придбання житла для однієї особи зазначеної категорії громадян.

Ринок праці

Ситуація на ринку праці області характеризується скороченням обсягів безробіття та зростанням попиту на робочу силу. Свідченням цього є збільшення кількості підприємств, установ та організацій, які мають потребу в працівниках та подають інформацію в службу зайнятості про наявність вільних робочих місць. Зокрема, за впродовж 9 місяців 2018 року 4,3 тис. роботодавців Закарпаття заявили про 18,5 тис. вакансій, що більше від обсягів минулорічного періоду відповідно на 10,6 відс та 9,2 відс.

Кількість зареєстрованих безробітних на кінець вересня 2018 року склала 4,9 тис. осіб. Рівень зареєстрованого безробіття в цілому по області порівняно з липнем цього року зменшився на 0,1 відсоткового пункту і на кінець вересня склав 0,6 відс. населення працездатного віку.

Слід зауважити, що на підприємствах області спостерігається нестача робочої сили за робітничими професіями, зокрема, в'язальник схемних джгутів, комплектувальник радіодеталей та елементів, монтер кабельного виробництва, верстатник деревообробних верстатів, швачка.

Станом на 1 жовтня 2018 року актуальними по Закарпатській області були 2,3 тис. вакансій, що в 1,3 рази більше, ніж у відповідному періоді минулого року. У середньому по Закарпатській області станом на початок жовтня на 1 вакансію претендувало 2 безробітні особи (тогоріч – 3 безробітних особи). Послугами служби зайнятості скористалися 26,0 тис. осіб, з них 13,6 тис. зареєстрованих безробітних.

Розвиток освітньої галузі та професійно-технічної освіти

В освітній галузі проводилась активна робота із покращення матеріально-технічної бази навчальних закладів, створення належних умов для здобуття якісної освіти в рамках реформи «Нова українська школа».

В десяти закладах освіти області реалізовується проект зі створення нового освітнього простору „Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти на базі загальноосвітніх навчальних закладів на 2017 – 2022 роки” (Концепція „Нова українська школа”), а саме в: Ужгородській ЗОШ I-III ст. № 8, Ганичівській ЗОШ I-III ст. Тячівського району, Хустській гімназії-інтернаті, Виноградівській ЗОШ I-III ст. № 8, Верхньоворітській ЗОШ I-III ст. Воловецького району, Чинадіївській ЗОШ I-III ст. Мукачівського району, Міжгірській ЗОШ I-III ст. № 1, Рахівській ЗОШ I-III ст. № 1, Свалявській ЗОШ I-III ст. № 2, Середнянській ЗОШ I-III ст. Ужгородського району.

Для чотирьох із зазначених десяти закладів за кошти обласного бюджету було придбано пріоритетні засоби навчання на суму 400,5 тис. грн та навчально-комп'ютерні комплекси (1+7) в обсязі 395,7 тис. гривень, а Чинадіївською загальноосвітньою школою I – III ступенів закуплено телевізори. За кошти обласного та місцевих бюджетів покращено матеріально-технічну базу, зокрема, придбано комплекти шкільних меблів, оргтехніку для оперативного друку навчальних матеріалів, а також здійснено капітальний ремонт класів.

У 2018 році розподілено 60,7 млн. грн. освітньої субвенції між обласним бюджетом, бюджетами районів, міст обласного значення та об'єднаних територіальних громад на закупівлю дидактичних матеріалів для учнів початкових класів, що навчаються за новими методиками, сучасних меблів та комп'ютерного обладнання, відповідного мультимедійного контенту для початкових класів Нової української школи. З метою створення нового освітнього середовища за рахунок коштів обласного бюджету та освітньої субвенції для закладів загальної середньої освіти області придбано 133 комплекти звуковідтворювальної апаратури на суму 1,2 млн. грн. для проведення ЗНО з іноземної мови, забезпечено 700 перших класів комп'ютерною технікою на суму 12,9 млн. грн. та всі перші класи сучасними шкільними дошками, закуплено 14 шкільних автобусів на суму 23,8 млн. гривень. Крім того, для 595 перших класів закуплено демонстраційне обладнання (комплекти для навчання грамоти/письма) на суму понад 1,9 млн. грн., забезпечено обладнанням три інноваційні навчально-тренінгові класи на суму 1,2 млн. гривень.

В області функціонує 16 державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти (3 вищі професійні училища, 2 – центри професійно-технічної освіти, 1 – структурний підрозділ вищого навчального закладу, 9 – професійних ліцеїв, 1 – професійно-технічне училище).

У 2018 році фінансування 13 зазначених закладів здійснюється з обласного бюджету, трьох – з бюджету м.Ужгород. Крім того, з державного бюджету здійснюється фінансування підготовки кадрів за професіями загальнодержавного значення, зокрема у вищому професійному училищі № 3 м. Мукачево („Верстатник широкого профілю”), державному навчальному закладі „Ужгородський центр професійно-технічної освіти” („Слюсар з механоскладальних робіт”), державному професійно-технічному навчальному закладі „Мукачівський професійний аграрний ліцей імені М. Данканича” („Монтер колії”), професійно-технічному училищі № 33 смт В. Березний („Слюсар – ремонтник”).

З 1 вересня 2018 року впроваджуються елементи дуальної форми навчання у вищому професійному училищі № 3 м. Мукачево з професії „Регулювальник радіоелектронної апаратури та приладів, контролер радіоелектронної апаратури та приладів”; у Міжгірському професійному ліцеї (професія „Лісник, егер”) та ДПТНЗ „Білківський професійний аграрний ліцей” (професія „Електрогазоварник”).

В області функціонують навчально-практичні центри галузевого спрямування на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти з упровадження сучасних виробничих технологій з професій „Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування” (Хустський професійний ліцей) та

„Швачка. Кравець. Закрійник” (Хустський професійний ліцей сфери послуг). За сприяння соціального партнера ТзОВ „Снежка-Україна” на базі Державного навчального закладу „Ужгородський центр професійно-технічної освіти” створено навчально-практичний центр сучасних будівельних технологій та матеріалів „Снежка”.

Охорона здоров'я

Міністерством охорони здоров'я України погоджено План спроможних мереж надання первинної медичної допомоги Закарпатської області, відповідно до якого в регіоні буде сформовано наступні території доступності: 5 центральних (з не менше 7 лікарями та понад 15000 населення, що обслуговуватиметься ними), 131 периферійна територія доступності I-го порядку (з 2 лікарями та не менше 3000 осіб, що обслуговуються) та 104 периферійні території доступності II-го порядку (з 1 лікарем на 1500 осіб, що обслуговуються).

Згідно з Перспективним планом розвитку та розбудови спроможних мереж первинної медичної допомоги в сільській місцевості заплановано до будівництва 16 об'єктів первинної медичної допомоги, з яких 8 амбулаторій монопрактики та 8 амбулаторій групової практики. На ці цілі передбачено 81,2 млн. грн. субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості.

Культура

Невід'ємною частиною українського та світового культурного надбання є культурна спадщина Закарпаття. Під охорону держави в області взято 1837 пам'яток культурної спадщини, з них: 506 – археології, 524 – історії, 93 – монументального мистецтва, 489 – архітектури та містобудування, 41 – садово-паркового мистецтва, 175 – ландшафтних, 9 – науки і техніки.

У музеях області зберігаються понад 500 тисяч пам'яток, впродовж 2018 року музеї відвідало більше 585 тис. осіб, проведено 7,6 тис. екскурсій та 660 виставок.

За рахунок коштів обласної Програми розвитку культури і мистецтва області на 2016 – 2020 роки для бібліотек придбано 2430 примірників книг на суму 175,6 тис. грн., проводились конкурси-свята з популяризації літератури та дитячого читання. Крім того, бібліотеками зібрано 373 книги, які було передано у військові частини та шпиталі області.

РОЗДІЛ 2. Проблемні питання соціально-економічного розвитку області та пріоритетні напрями їх вирішення у 2019 – 2020 роках

Транскордонне співробітництво

Актуальні питання:

відсутність належної транспортної, виробничої і соціальної інфраструктури на прикордонних територіях; недостатня кількість пунктів перетину кордону, низька пропускна спроможність та технічна оснащеність діючих пунктів пропуску; необхідність розвитку транспортних комунікацій, модернізації прикордонної інфраструктури

Ключові заходи:

забезпечення співфінансування великомасштабних інфраструктурних проектів в рамках програм транскордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства на 2014-2020 роки; підтримка, координація і впровадження робіт з реалізації та постійного моніторингу проектів із залученням міжнародної технічної допомоги в рамках програм транскордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства; облаштування зон сервісного обслуговування осіб і транспортних засобів перед діючими пунктами пропуску через державний кордон

Промисловість

Актуальні питання:

високі ціни на енергоносії, сировину і матеріали; брак робочої сили та кваліфікованих робітників; низька конкурентоспроможність продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках через застаріле та енергоємне обладнання та низька інноваційність; фінансові обмеження; неповна завантаженість виробничих потужностей; значна потреба у внутрішніх та зовнішніх інвестиціях для відновлення і розвитку виробництв.

третина машинобудівних підприємств та переважна більшість підприємств легкої промисловості працює за давальницькою схемою і все більше залежить від зарубіжних партнерів, що стримує розвиток вітчизняних підприємств, які спеціалізуються на виробництві сировинної продукції

Ключові заходи:

створення індустріальних парків в м.Хуст та смт Батьово Берегівського району; впровадження прогресивних технологічних процесів; освоєння нових конкурентоспроможних виробів; підтримка та сприяння розвитку виробництва товарів, які стануть альтернативою полімерам (упаковка, тара) та популяризація їх використання в торговельних закладах; кредитування малого бізнесу та спрощення умов ведення бізнесу; перехід підприємств від давальницької схеми виробництва на виготовлення продукції з власної сировини; подальше залучення іноземних та вітчизняних інвестицій; розширення виробництва на підприємствах з іноземними інвестиціями. Зокрема, із впровадженням нових інвестиційних проектів на ПрАТ «Єврокар» та ТОВ «Ядзакі-Україна» очікується залучення іноземних інвестицій понад 55 млн. дол. США та 9,1 млн. євро, що дозволить працевлаштувати 4,4 тис. працівників. ТОВ «Джейбіл С.Ю.Л.» планує збільшити існуючу площу заводу майже вдвічі (на додаткових 20,4 тис. кв. м), що дозволить збільшити кількість робочих місць на 3000 працівників.

Агропромисловий комплекс

Актуальні питання:

застаріла та неефективна матеріально-технічна база сільськогосподарського виробництва, техніка та обладнання; недостатня кількість холодильників з регульованим газовим середовищем із зберігання продукції рослинництва та зерносховищ, теплиць з виробництва овочів у сільгосп підприємствах області; відсутність фінансування з обласного бюджету програм підтримки рослинництва і тваринництва

Ключові заходи:

розвиток товарного високоефективного виробництва тваринницької продукції шляхом будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, підприємств із виробництва комбікормів; підтримка дрібнотоварного сільськогосподарського виробництва та виноробної галузі; підтримка з обласного бюджету пріоритетних заходів і завдань, визначених програмами розвитку та підтримки галузей рослинництва і тваринництва

Дорожнє господарство

Актуальні питання:

неналежний технічний стан мережі доріг, особливо у сільській місцевості; недостатнє фінансування ремонтних робіт штучних споруд (мостів); відсутність коштів на проведення паспортизації мережі автомобільних доріг; застаріла та зношена дорожня техніка

Ключові заходи:

збалансоване фінансування сфери дорожнього господарства із залученням субвенцій з державного бюджету, коштів митного експерименту, державного фонду регіонального розвитку, місцевих бюджетів та міжнародної технічної допомоги

Енергозабезпечення та відновлювальна енергетика

Актуальні питання:

відсутність фінансування з місцевих бюджетів для здійснення енергоаудиту будівель закладів бюджетної сфери з подальшим розробленням та впровадженням комплексу заходів з енергозбереження; неналежне фінансування проектів з енергозбереження; невисокий рівень власного виробництва електричної енергії та видобутку газу; недостатній обсяг коштів Урядової програми „теплих кредитів” для впровадження населенням енергоефективних заходів

Ключові заходи:

використання відновлювальних джерел енергії; реалізація проектів щодо переведення котелень установ бюджетної сфери на альтернативні види палива; проведення моніторингу ефективності впровадження енергозберігаючих заходів на об'єктах бюджетної сфери; реалізація Урядової програми „теплих кредитів”; використання сонячних колекторів

Туристично-рекреаційна сфера

Актуальні питання:

відсутність розробленої і затвердженої на державному рівні програми

підготовки та перепідготовки фахівців туристичного супроводу (екскурсоводів, гідів-перекладачів, провідників, спортивних інструкторів) та недосконала статистична звітність у галузі туризму; відсутність статусу курортів

Ключові заходи:

Ініціатива розроблення і затвердження переліку посад фахівців туристичного супроводу та кваліфікаційних вимог до них відповідно до Закону України «Про туризм»; підготовка клопотання щодо визнання на законодавчому рівні природних територій курортними; розроблення єдиних показників (критеріїв) статистичної звітності в галузі туризму на державному рівні та запровадження обов'язкової звітності; початок процедур із оголошення територій сіл Шаян, Поляна курортами місцевого значення

Екологія

Актуальні питання:

відсутність повноцінного сміттєпереробного заводу та недостатня кількість сміттєсортувальних ліній

Ключові заходи:

роздільний збір твердих побутових відходів, їх сортування та переробка; створення в гірських районах «пунктів» збору твердих побутових відходів; завершення реалізації проекту з будівництва заводу у с. Яноші Берегівського району та окремих заводів в Ужгородському, Виноградівському, Мукачівському районах

Ринок праці

Актуальні питання:

дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили; нестача кваліфікованих кадрів; невідповідність оплати праці кваліфікаційним вимогам; масовий виїзд громадян на роботу закордон через вищу оплату праці

Ключові заходи:

розширення сфери та якості надання послуг службою зайнятості з метою збільшення кількості працевлаштованого населення; підтримка самостійної зайнятості населення, розвитку підприємницької діяльності; забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників відповідно до потреб роботодавців

Розвиток освітньої галузі та професійно-технічної освіти

Актуальні питання:

завершення будівництва об'єктів освіти з високим ступенем будівельної готовності; подальший розвиток мережі освітніх навчальних закладів із впровадженням заходів з енергозбереження; створення системи підготовки молодих спеціалістів у закладах професійно-технічної освіти у відповідності з кон'юнктурою ринку праці; зміцнення навчально-матеріальної бази закладів і установ освіти

Ключові заходи:

реалізація Концепції „Нова українська школа”; створення багатопрофільних закладів (регіональних центрів) та модернізація матеріально-

технічної бази навчальних закладів у відповідності до сучасних умов навчання; впровадження елементів дуальної форми навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти; розробка механізму формування потреби у робітничих кадрах на території області; створення ефективної та гнучкої системи підготовки робітничих кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб сучасного ринку праці

Охорона здоров'я

Актуальні питання:

недостатній рівень фінансування окремих адміністративно-територіальних одиниць області по галузі охорони здоров'я; застаріла матеріально-технічна база медичних закладів; неналежне забезпечення санітарним транспортом; будівництво нових та матеріально-технічне оснащення існуючих ФАПів і АЗПСМ; низький доступ до мережі Інтернет медичних фахівців у закладах первинної медичної допомоги в гірській місцевості

Ключові заходи:

створення системи оперативного управління службою екстреної медичної допомоги на території всієї області; приведення фінансових ресурсів у відповідність до потреби закладів охорони здоров'я

Культура

Актуальні питання:

невідповідність матеріально-технічної бази установ культури та мистецтва сучасним потребам; необхідність юридично-правового врегулювання і статусу пам'яток культурної спадщини, які внесено до Списку пам'яток ЮНЕСКО

Ключові заходи:

врегулювання на законодавчому рівні питання охорони пам'яток культурної спадщини, розташованих на землях, що передаються у приватну власність; паспортизація об'єктів культурної спадщини та їх відповідне нанесення на карти Державного земельного кадастру; створення історико-культурного заповідника місцевого значення „Замки Закарпаття”; підтримка грантової діяльності установ та організацій у сфері культури; фінансування ремонтних робіт Ужгородського і Невицького замків, обласної філармонії та драматичного театру в м.Ужгород.

РОЗДІЛ 3. Перспективні напрями регіонального розвитку згідно з Планом заходів з реалізації Регіональної стратегії розвитку області у 2019 – 2020 роках

Для виконання цілей, визначених Регіональною стратегією розвитку Закарпатської області на період до 2020 року та Планом заходів з її реалізації у 2019-2020 роках, в Програмі соціально-економічного і культурного розвитку відображені завдання, котрі дозволять частково або повністю впровадити проекти регіонального розвитку.

Розвиток людського та соціального капіталу

Головними завданнями за цим пріоритетом слід відзначити:

забезпечення рівного доступу та підвищення якості загальної середньої освіти, зокрема в сільській місцевості (оптимізація мережі та модернізація матеріально-технічної бази і умов навчання в закладах освіти);

випереджаюча адаптація регіональної вищої освіти до потреб ринку праці конкурентоспроможної економіки;

забезпечення рівного доступу та підвищення якості медичних послуг, зокрема у сільській місцевості;

створення умов для формування здорового населення (забезпечення рівного доступу та підвищення якості медичних послуг, зокрема у сільській місцевості; формування системи просвітництва здорового способу життя, профілактика і оздоровлення, зокрема у сільській місцевості; розвиток регіональної інфраструктури для занять фізкультурою і спортом та оздоровлення, зокрема в сільській місцевості);

гармонійний розвиток національних меншин (підтримка національно-культурних товариств з розвитку етнокультурних надбань та задоволення потреб національних спільнот);

охоплення сімейними формами виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей (впровадження та розвиток інклюзивної освіти).

Очікувані результати:

- поліпшення умов навчання у загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладах;
- оптимізація мережі та модернізація матеріально-технічної бази;
- відкриття нових дошкільних навчальних закладів;
- забезпечення рівних умов навчання для дітей з особливими потребами;
- гармонізація змісту навчальних програм вищої освіти з потребами регіону;
- розвиток інфраструктури закладів охорони здоров'я з метою створення умов для формування здорового населення та ефективного функціонування системи надання населенню доступної і високоякісної медичної допомоги;

- розширення переліку медичних послуг та підвищення якості і ефективності надання медичних послуг;
- створення умов для організації занять фізичною культурою та спортом у вільний від роботи та навчання час;
- підвищення рівня та якості забезпечення населення спортивними спорудами;
- реконструкція спортивних комплексів з метою проведення змагань як всеукраїнського, так і європейського рівня серед дітей, юніорів та дорослих;
- розвиток мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл та фізкультурно-спортивних товариств;
- гармонізація міжетнічних відносин в області;
- створення умов для збереження національної самобутності та етнічної ідентичності представників національних меншин;
- підтримка діяльності національно-культурних товариств щодо задоволення мовно-освітніх і етнокультурних потреб національних спільнот;
- подальший розвиток сімейних форм виховання;
- зменшення загальної кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

Фінансовий ресурс:

кошти місцевих бюджетів,

кошти державного фонду регіонального розвитку;

субвенція з державного бюджету на соціально-економічний розвиток окремих територій;

залучені кошти міжнародної технічної допомоги;

кошти передбачені: Програмою розвитку освіти Закарпаття на 2013-2022 роки; Регіональною програмою сімейної, гендерної політики, попередження насильства в сім'ї та протидії торгівлі людьми на 2016-2020 роки; Програмою щодо виконання завдань і заходів Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про інвалідів» на період до 2020 року; Програмою «Центр культур національних меншин Закарпаття» на 2016-2020 роки; Програмою забезпечення розвитку освіти, культури, традицій національних меншин області на 2016-2020 роки; Програмою «Ромське населення Закарпаття» на 2016-2020 роки; Програмою розвитку фізичної культури і спорту в Закарпатській області на період до 2020 року, Регіональною програмою «Спортивний майданчик» на 2016-2020 роки та інших регіональних програм щодо створення умов для формування здорового населення.

У 2019 – 2020 роках впроваджуватимуться наступні інвестиційні проекти:

«Поліпшення умов навчання у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах в області»;

«Випереджаюча адаптація регіональної вищої освіти до потреб ринку праці конкурентоспроможної економіки»;

«Розвиток інфраструктури закладів охорони здоров'я з метою створення умов для формування здорового населення та ефективного функціонування системи надання населенню доступної і високоякісної медичної допомоги»;

«Здоровий спосіб життя – основа для здоров'я»;
 «Розвиток спортивної інфраструктури в області»;
 «Проведення заходів з розвитку міжнаціональних відносин»;
 «Розвиток сімейних форм виховання».

У тому числі із залученням коштів обласного бюджету у 2019 році впроваджуватимуться наступні інвестиційні проекти:

будівництво районної лікарні в м.Берегово;

будівництво акушерсько-гінекологічного корпусу районної лікарні в м.Рахів;

добудова лікарської амбулаторії з перепрофілюванням під навчальний заклад Тернівської ЗОШ I-III ст. Тячівського району;

будівництво загальноосвітніх шкіл в с.Кваси Рахівського району, с.Теково Виноградівського району, с.Неліпино (блоки «Б», «В», «Г») Свалявського району;

реконструкція обласної філармонії в м.Ужгород;

реконструкція корпусу №1 обласного спеціалізованого пульманологічного санаторію «Малятко» в с.Оноківці Ужгородського району.

Формування конкурентоспроможності та інноваційності економіки регіону

Головними завданнями за цим пріоритетом слід відзначити:

розвиток мереж транспортного сполучення та просторової інфраструктури;

розвиток туристичної інфраструктури;

підтримка інфраструктурного розвитку інноваційної економіки;

формування інституцій регіонального розвитку зі спрямуванням на інноваційне підприємництво;

розвиток перспективних джерел альтернативної енергетики;

забезпечення енергозбереження та енергоефективності у виробничій та невиробничій сферах;

розвиток туристичної та рекреаційно-оздоровчої сфери;

створення системи ефективного управління регіональним розвитком;

забезпечення ефективного бізнесового та інвестиційного середовища.

Очікувані результати:

- удосконалення та покращення стану існуючої транспортної інфраструктури області;
- розбудова існуючих та створення нових туристичних об'єктів, розвиток відповідної інфраструктури навколо них;
- популяризація туристично-рекреаційних можливостей області;
- збереження культурної та історичної спадщини Карпат;
- створення польсько-українського центру культурної спадщини Карпат-Розетта;
- впровадження енергозберігаючих проектів, у тому числі спрямованих на виробництво та використання альтернативних видів палива;
- збільшення власного виробництва електроенергії, підвищення енергетичної незалежності області;

- забезпечення розвитку мережі нових елементів інноваційної інфраструктури;
- удосконалення системи технологій, процедур та інструментів управління регіонального розвитку;
- формування позитивного міжнародного інвестиційного іміджу та залучення іноземних інвестицій у Закарпатську область;
- створення транскордонного центру партнерства

Фінансовий ресурс:

кошти місцевих бюджетів;

кошти державного фонду регіонального розвитку;

кошти митного експерименту;

субвенція з державного бюджету на соціально-економічний розвиток окремих територій;

залучені кошти міжнародної технічної допомоги;

кошти передбачені: Регіональною програмою розвитку автомобільних доріг загального користування місцевого значення на 2019-2022 роки; Регіональною програмою підвищення рівня безпеки дорожнього руху у Закарпатській області на період до 2020 року; Програмою енергоефективності та енергозбереження Закарпатської області на 2016-2020 роки; Програмою розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2016-2020 роки; Програмою розвитку транскордонного співробітництва Закарпатської області на 2016-2020 роки.

У 2019 – 2020 роках впроваджуватимуться наступні інвестиційні проекти:

«Розвиток дорожнього господарства в області»;

«Заходи збереження вузькоколійної мережі шляхів (Боржавська вузькоколійка)»;

«Стимулювання розвитку інноваційної інфраструктури Закарпатської області через механізми підтримки, просування та використання інноваційної діяльності»;

«Забезпечення населення якісною питною водою»;

«Концепція розвитку міжнародного аеропорту «Ужгород»»;

«Створення мережевої школи стартапів у Закарпатській області»;

«Інновації, як результат діяльності, що отримує втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту»;

«Створення платформи взаємодії учасників трикутника знань у Закарпатській області для підвищення інноваційності та конкурентоспроможності регіональної економіки»;

«Впровадження енергоощадних електронагрівальних елементів нового покоління в бюджетній сфері»;

«Розвиток перспективних джерел альтернативної енергетики»;

«Світ Карпатських Розетт – Заходи задля збереження культурної унікальності Карпат»;

«Карпатський шлях дерев'яної архітектури – заходи для збереження і промоції культурної та історичної спадщини українського-польського прикордонного регіону»;

«Сприяння розвитку сільського та агротуризму Закарпатської області»;

«Промоція туристичного потенціалу області»;

«Створення умов для розвитку інклюзивного туризму на території Закарпатської області»;

«Вдосконалення системи надання адміністративних послуг та формування новітніх підходів у наданні державних послуг на території Закарпатської області»;

«Створення позитивного іміджу та підвищення інвестиційної привабливості Закарпатської області»;

«Створення транскордонного центру партнерства»;

«Міжнародна технічна допомога та поліпшення умов праці і навчання в установах освіти, культури, охорони здоров'я та соціального захисту комунальної форми власності».

Інтегрований розвиток сільських і міських громад та територій

Головні завдання:

забезпечення інтегрованого стратегічного, просторового і земельного планування сільських і міських територій;

покращення доступу до об'єктів історико-культурної спадщини;

розвиток логістики із розміщення об'єктів із переробки недеревних продуктів лісу (грибів, дикорослих ягід, лікарських рослин) з метою створення кінцевої продукції високої доданої вартості;

поліпшення доступу до сільських територій та підвищення мобільності населення;

вирівнювання диспропорцій розвитку гірських, передгірних і низинних територій;

забезпечення доступності первинної медичної допомоги, що надається сільському населенню, шляхом оснащення лікувально-профілактичних закладів сучасним лікувально-діагностичним обладнанням та спеціальними автотранспортними засобами;

розвиток мереж закладів загальної освіти і дошкільного виховання на сільських територіях;

розвиток мереж закладів культури та фізкультури і занять спортом у сільській місцевості

Очікувані результати:

- розроблення містобудівної документації;
- збереження історико-культурної спадщини області;
- збільшення обсягів туристичних потоків та туристичного збору;
- забезпечення гірських районів об'єктами соціальної інфраструктури;
- створення гірських центрів зі збору та переробки дарів лісу;
- поліпшення транспортного доступу та облаштування зупинок у сільській місцевості;
- створення належних умов для формування здорового населення та ефективного функціонування системи надання населенню доступної і високоякісної медичної допомоги у сільській місцевості;
- розвиток матеріально-технічної бази дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості;

- придбання шкільних автобусів;
- створення умов для розвитку спортивної інфраструктури у сільській місцевості;

Фінансовий ресурс:

кошти місцевих бюджетів,

кошти державного фонду регіонального розвитку;

субвенція з державного бюджету на соціально-економічний розвиток окремих територій;

залучені кошти міжнародної технічної допомоги;

кошти передбачені: Регіональною програмою розвитку земельних відносин у Закарпатській області на 2018-2020 роки; Програмою розвитку та підтримки галузі рослинництва на 2016-2020 роки; Програмою розвитку та підтримки тваринництва, птахівництва і бджільництва в області на 2016-2020 роки; Програмою розвитку освіти Закарпаття на 2013-2022 роки; Комплексною програмою збереження та використання пам'яток культурної спадщини Закарпатської області на 2016-2020 роки та іншими регіональними програмами.

У 2019 році впроваджуватимуться наступні інвестиційні проекти:

«Розроблення містобудівної документації»;

«Покращення доступу до об'єктів історико-культурної спадщини»;

«Створення гірських центрів по збору і переробці дарів лісу»;

«Покращення транспортної доступності та облаштування зупинок у сільській місцевості»;

«Створення умов для формування здорового населення та ефективного функціонування системи надання населенню доступної і високоякісної медичної допомоги у сільській місцевості»;

«Сприяння розвитку дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості»;

«Створення умов для розвитку спортивної інфраструктури у сільській місцевості».

Забезпечення якості і безпеки довкілля та просторової гармонії

Головні завдання:

заходи щодо збереження біологічного різноманіття природно-заповідного фонду;

розвиток та вдосконалення системи протипаводкового захисту територій;

екологічна ренатуралізація територій селища Солотвино та солерудника;

створення і реалізація системи ефективного управління побутовими і промисловими відходами.

Очікувані результати:

- оптимізація заповідної території та об'єктів природно-заповідного фонду з метою створення, розширення та визначення заповідних, природоохоронних територій та об'єктів;
- запобігання стихійним лихам, техногенним аваріям і катастрофам;
- підвищення рівня протипаводкового захисту потенційно підтоплюваних територій області;

- розвиток водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Тиса Закарпатської області;
- розв'язання екологічних, соціальних та виробничих проблем смт Солотвино;
- скорочення кількості відходів та повна їх утилізація; впровадження нових технологій із роздільного збору, вторинної переробки, компостування, захоронення залишків на екологічно безпечних полігонах та їх комплексне застосування; впровадження кущової системи утилізації з врахуванням конкретних місцевих особливостей з використанням місцевих ресурсів; поліпшення екологічної ситуації на території області;
- поліпшення санітарного стану населених пунктів та навколишнього середовища, підвищення інформаційно-просвітницької, виховної роботи в сфері поводження з твердими побутовими відходами

Фінансовий ресурс:

кошти місцевих бюджетів,

кошти державного бюджету;

залучені кошти міжнародної технічної допомоги;

кошти передбачені: Програмою поводження з твердими побутовими відходами у Закарпатській області на 2016-2020 роки; Програмою створення та накопичення регіонального резерву матеріально технічних засобів для попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків на 2016-2020 роки; Регіональною цільовою програмою розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну р. Тиса у Закарпатській області на 2013 – 2021 роки.

У 2019 – 2020 роках впроваджуватимуться наступні інвестиційні програми:

«Заходи збереження біологічного різномайття природно-заповідного фонду»;

«Розвиток водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Тиса у Закарпатській області»;

«Розв'язання екологічних, соціальних та виробничих проблем смт Солотвино»;

«Будівництво сміттепереробних та сміттесортувальних комплексів на території Закарпатської області».

Також, в рамках *Програми підтримки секторальної політики із залученням коштів Європейського Союзу* в регіоні впродовж 2019 – 2020 років впроваджуватимуться 7 інвестиційних проектів регіонального розвитку, загальний обсяг фінансування яких з державного бюджету становить 44,1 млн. грн.:

«Розвиток інституційної спроможності Агенції регіонального розвитку Закарпатської області» - 3,2 млн. грн.;

«Розвиток туристичної інфраструктури Закарпатської області через покращення навігаційних елементів та встановлення туристичних стоянок» - 4,2 млн. грн.;

«Туристичний комплекс для сімейного відпочинку з форелевим господарством «Ізаліс» - 4,3 млн. грн.;

«Розвиток інфраструктури у сфері туризму і рекреації Закарпаття шляхом реставрації пам'ятки архітектури національного значення - Невицького замку (перша черга невідкладних робіт)» - 10,7 млн. грн.;

«Забезпечення розвитку сталого туризму в українських Карпатах» - 7,1 млн. грн.;

«Розвиток міжрегіональної співпраці шляхом створення інструментарію та інфраструктури міжрегіонального розвитку» - 8,5 млн. гривень.

Закарпатська область виступила замовником інвестиційного проекту «Карпатська мережа регіонального розвитку» спільно з трьома карпатськими областями (Львівською, Івано-Франківською, Чернівецькою) та в межах належної їй частини бюджету, що становить 6,1 млн. грн., забезпечуватиме реалізацію наступних видів діяльності:

- розробку Стратегії розвитку Українських Карпат;
- розробку плану реалізації Стратегії розвитку Українських Карпат;
- створення Карпатської агенції регіонального розвитку;
- підтримку діяльності місцевих агенцій розвитку;
- розробку та впровадження програми підтримки ініціатив місцевих карпатських громад;
- реалізацію пілотних проектів розвитку гірських територій у громадах.